

VAR-anlegg i turistområder

Situasjonsbeskrivelse — forurensningssituasjonen

Av Tor Erik Urdahl

Tor Erik Urdahl er siv.ing. fra NTH og er ansatt som overing. ved miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Oppland.

Innlegg på seminar 28. aug. 1989.

Turisme

Mange av dagens turistområder er vokst opp i og omkring gamle setergrender eller skysstasjoner. Områdene ligger dermed spredt og langt fra sentra med utbygd kommunaltekniske anlegg. Eierstrukturen har ofte vært familiebedrift med tilknytning til stedet. Det er bare i de helt siste årene at kommunal- og reiselivsplanlegging har ført til aktivt samarbeid og fellesutbygging.

Turisme er et mangfoldig begrep — fra høystandard hotell til de enkle fjellstuer, også inklusive campingplasser og private hytter. Turisme er typisk ikke konsentrert til noen få steder. Jeg vil i det videre vise til eksempler fra Oppland. Selv om Oppland er et typisk turistfylke vil problemstillingene være representative for turistområder over hele landet.

Reiselivsplanen for Oppland viser at turistnæringen er fordelt over hele fylket (fig. 1). Og det er mest små enheter. Ihvertfall om vi som ved kloakkrensingsanlegg kaller det små enheter når det er under 500 pe. Dermed er det bare de største turistkonsentrasjonene som blir mer enn små enheter i VAR-teknisk sammenheng.

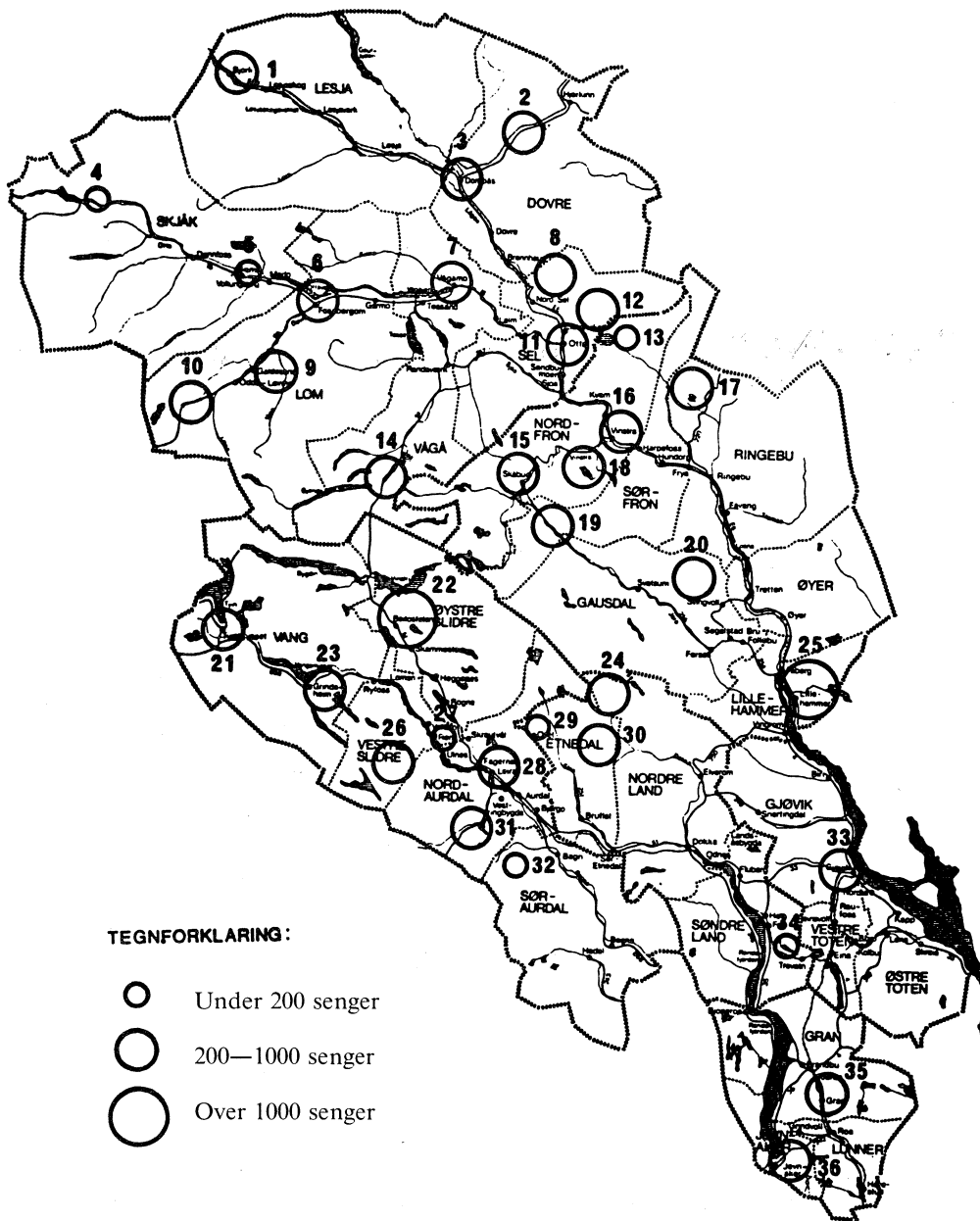
Reiseliv er en viktig næring. I Oppland er det pr. år ca. 1,8 mill. gjestedøgn i

omlag 50 hotell og 300 pensjonat/fjellstuer og 0,6 mill. gjestedøgn på 200 campingplasser. Dette utgjør henholdsvis 15% og 11,5% av totalbelegget i Norge. Reiselivsnæringen i Oppland representerer 3800 årsverk, derav mye deltid og kvinnearbeidsplasser. Direkte omsetning er omlag 1 mia kr. og effekten i andre bransjer er omlag i samme størrelsesorden.

Lokalisering

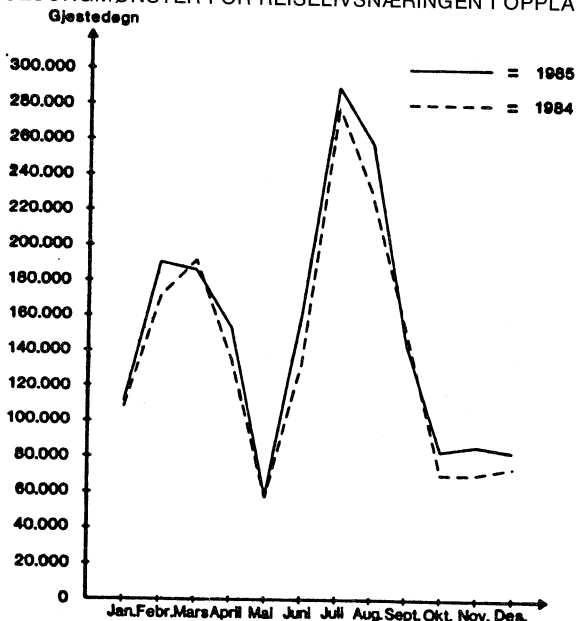
Turistbedrifter ble lokalisert der turistproduktet var best, og normalt var det ikke tenkt på VAR-teknikk. Turistområdene ligger ofte høyt til fjells der jordsmonnet består av et tynt lag usortert morene som er lite egnet for å rense avløpsvann. Fordi vi er øverst i nedbørsfeltene er vassdragene små og lite egnet som resipient for større mengder avløpsvann. Ofte vil vassdragene også måtte fungere som drikkevannskilde i området eller på vei ned i bygdene.

Dette gjør at det er problematisk å få istand fullgode VAR-løsninger for eksisterende turistbedrifter. Og det vil ofte være enda vanskeligere å få til en ønsket modernisering eller utvidelse, — en utvidelse som i mange tilfelle nærmest er nødvendig for økonomisk å

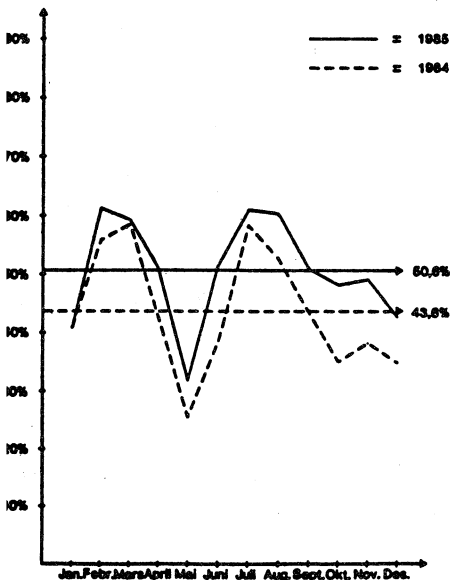

Figur 1.

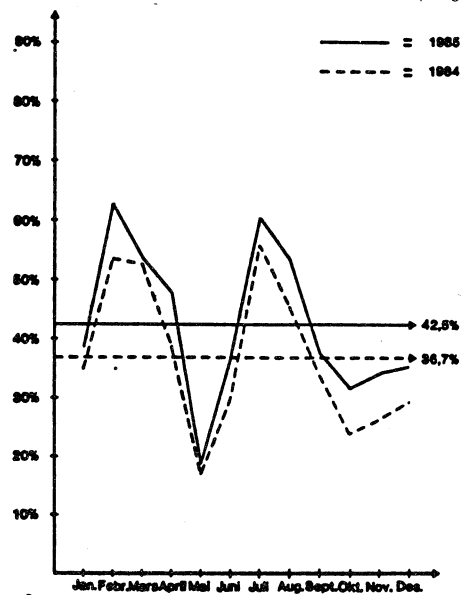
SESONGMØNSTER FOR REISELIVSNÆRINGEN I OPPLAND 1984—1985

KAPASITETSUTNYTTELSE FOR HOTELLER OG ANDRE OVERNATTINGSSTEDER I OPPLAND 1984 OG 1985 (rom)

KAPASITETSUTNYTTELSE FOR HOTELLER OG ANDRE OVERNATTINGSSTEDER I OPPLAND 1984 OG 1985 (senger)

Figur 2.

kunne tåle en investering i VAR-løsninger.

Belastingsforhold

Belastningen eller bruken av turistområdene varierer sterkt, med høyse-song i vinter-/påske- og sommerferien og lavse-song vår og høst (fig. 2). De tyngre reiselivsbedriftene forsøker å jevne ut belastningen over året \supset : øke belegget i lavsesongen ved å satse på kurs/konferanse, pensjonister eller lignende. Men vi ser at belegget i lavse-song er ned mot tredelen av høysesongen. Lettere turistbedrifter er ofte helt stengt utenom høysesongen.

Den typisk lettere turistbedrift i Opp-land er stengt fra jul til midten av feb-ruar. I løpet av kort tid er det så fullt belegg og det holder seg fram til en topp i påsken. Så stenges det brått og åpnes først ved St. Hans. Sommersesongen har relativt godt belegg ut august. Deretter er det mest weekendsbelegg, men lite i resten av uka. Noen bedrifter har jule-bord og får dermed en weekendbelastning fram mot jul.

Status

— Avgrensing

Renovasjon er den delen av VAR-teknikken som kanskje raskest merkes hvis den mangler. Men samtidig er det også den som er enklest å løse. Alle kommuner har nå samordnede renova-sjonsforhold i tettstedene, og de fleste kommuner har nå ordnede renova-sjonsordninger i hele kommunen.

Vannforsyningsspørsmålet er tilsy-nelatende oftest løst, — ihvertfall for større turistbedrifter. Men sikkerheten mot forurensning er gjerne dårlig. God vannforsyning vil derfor ofte være avhengig av at avløpsproblemene løses på en tilfredsstillende måte. Jeg vil i det

viderre derfor konsentrere meg om avløps- og forurensningsforholdene.

— Høygradige kloakkrenseanlegg

I Oppland har vi idag 20 private høygradige kloakkrenseanlegg og ingen blir vel overrasket over at driftsresul-tatene ved disse er dårligere enn for de kommunale. Dette gjelder også dersom vi ser på tilsvarende små kommunale anlegg. Dette er forøvrig det samme som er dokumentert i en rapport fra Buskerud for kort tid siden. Hovedårsa-kene til dette er belastningssituasjonen jeg har nevnt overnfor, dårlig kom-petanse og tid hos de som skal drive anleggene, og billige og dårlige tekniske løsninger.

Løsningen tror jeg, foruten å bedre tekniske løsninger, ligger i å satse på driftsforholdene. Endel turistbedrifter har inngått avtale om at kommunen helt eller delvis overtar driftsansvaret ved renseanlegget. 6 av bedriftene har også sluttet seg til den driftsassistan-seordningen kommunene har etablert. Driftsresultatene ved de anlegg som slik har fått ekstern hjelp og bistand er bedre nå enn de var før, og er bedre enn for de anlegg som driver for seg selv. Som en konsekvens av dette har fylkes-mannen bestemt at han for nye utslippstillatelser vil kreve at kom-munen skal stå for full drift og vedli-kehold av private renseanlegg (jfr. forurensningslovens § 24).

En annen løsning som vi er kommet godt igang med er overføringsledning til kommunale renseanlegg. Dette blir dyre løsninger, men er ut fra flere kri-terier svært interessant. Ved tilknytning til kommunalt anlegg kan både vann-forsyning og avløp løses samtidig og på en forsvarlig måte. En tilknytning vil også ha kapasitet til utvidelser og slik

være en investering i framtida. Allerede idag er turistområder med en belastning på et par tusen pe. overført til kommunalt anlegg og dette vil mer enn dobles i nærmeste framtid.

— Infiltrasjonsanlegg

Vi har noen hundre større private infiltrasjonsanlegg i fylket. Her vet vi at noen fungerer godt og vi vet at noen fungerer dårlig, men de fleste vet vi lite om. Fylkesmannen er derfor igang med en kartlegging av turistbedrifter/institusjoner med tanke på en oppdatert status og nødvendig oppfølging.

Infiltrasjonsanlegg er godt egnet for turistbedrifter, — de er driftsenkle og tåler godt store belastningsvariasjoner. Det er avgjørende for å få et godt anlegg at det gjøres skikkelige grunnundersøkelser på forhånd og at en er nøyaktig når anlegget bygges. Slurves det her graver en ned gode penger til ingen nytte og får et anlegg som skaper forurensninger og problemer.

— Hytteområder

Hytteområdene er den «lettest» type turistområde, men er ikke uten videre den type der det er lettest å løse problemene. Tradisjonelt var hyttene sparsomme og små, uten strøm og ofte uten bilveg og sjølvsagt uten innlagt vann. Storparten av hytteområdene har det fremdeles slik, men variasjonen er stor. Vi har idag hyttefelt med full sanitær standard, strøm, telefon og kabel-TV, og en boligstandard som langt overgår kommunale boligfelt. OG — det er en klar tendens mot krav om høyere standard både for nye, men også for eksisterende hytter.

Tradisjonelt har reguleringsplaner og disposisjonsplaner for hyttefelt

inneholdt bestemmelser om at vann ikke kan legges inn i hyttene. I ettertid har noen søkt om innlegging av vann, men tilsynelatende er dette et område der mange har følt at de kan ta seg tilrette på egen hånd. Fylkesmannen har ikke fullgod oversikt over problemet, men vi har sett så mye at vi vet det er mange tilfelle av ulovlig innlagt vann.

I de tilfeller der det er lagt inn vann uten tillatelse, er det oftest også dårlige avløpsløsninger, — fra underdimensjonerte infiltrasjonsanlegg i uegnet jordsmonn til direkte utslipp i bekk eller terreng. Dersom vi ikke snarest får hånd om dette problemet er det fare for lukt og lokalhygieniske problemer i de viktigste rekreasjonsområdene vi har. Og de få og sårbare drikkevannskildene vi har i disse områdene kan bli ødelagt slik at vi må ta med vann hjemmefra når vi skal på hytta!

Det er kommunene som er lokal forurensningsmyndighet med ansvar for enkeltutslipp. Flere kommuner er igang med registreringsarbeid i eksisterende hytteområder for å kunne få oversikt over problemet og kunne planlegge løsninger. Dersom vi ikke får kontroll over innlegging av vann i hytter ganske snart er jeg redd problemet vil akselerere slik at vi om få år står overfor en uholdbar situasjon som verken hytteeiere, kommunene eller fylkesmannen ønsker.

Konklusjon

Jeg har ovenfor vist at forurensningssituasjonen i turistområdene er vanskelig og kan bli svært problematisk om den ikke blir tatt hånd om på en god måte. Dette krever god planlegging og dyktig ingeniørarbeid.